

Враховуючи, що інклюзивна освіта в Україні знаходиться в процесі її становлення та існуючі фінансові труднощі в країні, практика спільного викладання залишається все ще новим явищем в системі освіти України. Водночас, подальший розвиток інклюзивної освіти та зростаюче число асистентів вчителя вимагає її глибшого вивчення, впровадження та поширення.

Література:

1. Асистент учителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник/Н. М. Дятленко, Н. З. Софій, О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. – К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 172с.
2. Колупаєва А., Данілавічюте Е., Литовченко С. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник. – К.: Видавнича група «А,С, К», 2012. – 192с.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.08.2011р. №872 «Про впровадження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах».
4. Richard A. Villa, Jacqueline S.Thousand, Ann I.Nevin. A guide to Co-Teaching. Practical Tips for Facilitatig Student Learning. – 2004, Corwin Press, Thousand Oaks, California.

УДК 376-056.263(477)

Таранченко О.М.

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОСВІТИ ОСІБ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ В УКРАЇНІ

В статті представлено низку першочергових завдань, розв'язання яких сприятиме розбудові системи освіти осіб з порушеннями слуху: максимально раннє (з перших тижнів/місяців життя) виявлення порушень в розвитку дитини та надання комплексної медико-психолого-педагогічної допомоги дитині та її сім'ї; максимальне скорочення часового розриву між виявленням порушення і початком цілеспрямованого навчання (раннє втручання); створення державної системи супроводу осіб з порушеннями слуху (від народження і упродовж життя); надання вже існуючим закладам освіти нових функцій (консультативна допомога сім'ям, ресурсні центри для інклюзивних закладів, тренінгові бази для педагогів загальноосвітніх шкіл тощо).

Ключові слова: система освіти осіб з порушеннями слуху, діти з порушеннями слуху, супровід, інклюзивне навчання.

Oksana Taranchenko

PRIORITY DIRECTIONS OF EDUCATION SYSTEM FOR HEARING IMPAIRMENT PERSONS DEVELOPMENT IN UKRAINE

This article presents the spectrum of foreground tasks which solution will be facilitate the development of hearing impairment person's education system. These tasks are: as much as possible early (on the first weeks or months of life) detection the disturbance of child development and provision of comprehensive medical, psychological and educational support to the child and the family; reducing the duration time between the detection of the development disturbance and the start of appropriate early intervention; creating the state support system for hearing impairment persons (from birth – long life); concession of the right for existing educational institutions provide the new functions (consultative support the families, resource centers for inclusive educational institutions, training base for teachers of secondary schools, etc.).

Keywords: education system for hearing impairment persons, hearing impairment children, support, inclusive education.

Кардинальні демократичні та гуманістичні тенденції, що спостерігаються наразі у розвитку світової спільноти, спонукають до запровадження нових досвідів у реалізації освітньої та соціальної інтеграції осіб з порушеннями слуху. Утвердження людських і громадянських прав нечуючих, сучасні лінгвістичні та психолінгвістичні дослідження

жестових мов, визнання їх на державному рівні не лише як засобу комунікації лінгвістичної меншини глухих людей, а і як засобу навчання таких дітей – все це висуває до сурдопедагогічної науки та практики нагальне завдання: визначити нову оптимальну та ефективну освітню парадигму, що забезпечить особам з порушеннями слуху реалізацію всіх прав стосовно доступу до якісної освіти в усіх її ланках.

У зв'язку з ратифікацією численних конвенцій та декларацій у сфері прав людини, дитини, інвалідів наша держава постала перед необхідністю впроваджувати зміни у систему спеціальної освіти, доцільністю її модернізації. Однак, попри значну критику на адресу спеціальної освіти, вітчизняні науковці-дефектологи обстоюють її еволюційну, цілеспрямовану, планомірну трансформацію, спираючись на досягнення сучасної науки і практики (як вітчизняної, так і кращих зразків зарубіжної), оскільки радикальні реформації в цій галузі у сучасних складних економічних та соціокультурних умовах означатимуть її руйнування.

Теорія «соціальної співвіднесеності» (соціальна модель), яка є наразі провідною в освіті осіб з порушеннями розвитку, і що виникла у західних країнах в 70-х роках ХХ ст., як альтернатива медичній моделі, близька українській педагогічній спільноті, адже ще у 20-х роках ХХ ст. в УСРР вчені достатньо близько підійшли до її теоретичного обґрунтування (А.Владимирський, І.Соколянський, М.Тарасевич та ін.) [1]. Більше того, обґрунтовувались і практикувались підходи інтегрованого навчання дітей з порушеннями розвитку в звичайних закладах системи соціального виховання (тобто в загальній системі освіти). Нажаль, свого часу теоретичні та практичні напрацювання вітчизняних вчених було відкинуто, їх спіткали складні випробування тих років, національна українська радянська модель системи соціального виховання була зруйнована й еволюційний шлях розвитку освіти осіб з порушеннями розвитку в Україні змінив курс[2]. Соціальна модель окреслила злам у суспільній свідомості західного світу другої половини ХХ ст. стосовно дітей з особливостями психофізичного розвитку, що зумовило поступальні процеси їхнього інтегрування в систему масової освіти.

Досвід західноєвропейських країн та країн Північної Америки свідчить про закономірність еволюційної інтеграції системи масової та спеціальної освіти (певного взаємопроникнення, стирання меж між ними та злиття в єдину систему різнорідних освітніх закладів). У різних країнах цей процес відбувався (і триває й досі) не з однакових стартових позицій, в різних умовах, різними шляхами й темпами, через стратегічні й тактичні помилки та прорахунки (недосконала законодавча база, міжвідомча неузгодженість дій, крайнощі в тенденціях – відмова від спеціальних закладів, масова інтеграція без належного супроводу тощо) [2].

Поширення ідей мейнстрімінгу, інтеграції та інклюзії кардинально й незворотно змінюють освітній простір, відкриваючи широкі можливості для осіб з особливими потребами (як з порушеннями розвитку, меншин, обдарованих та ін.), водночас «оголюючи» вразливі місця існуючих систем освіти (як масової, так і спеціальної). Українська освіта вже увійшла в цей еволюційний етап впровадження інклюзивної практики, тож разом з іншими країнами постала перед проблемами періоду модернізації освітньої галузі. Водночас, зважаючи на певне відставання в еволюційному розвитку освіти, ми маємо й певні переваги: насамперед – взірці досвіду інших країн, що вже пройшли цей етап, а також досвід вітчизняних «першопрохідців» у цій справі на теренах України (зауважимо – у ще складніших суспільно-політичних, соціально-економічних умовах). Враховуючи цей досвід, можна уникнути помилок і стратегічно правильно вибудувати алгоритм трансформаційних змін національної системи освіти на перспективу.

Спільним для країн Заходу, які вже пройшли такі трансформаційні зміни, є те, що в них на державному рівні (в Канаді та США – на рівні провінцій і штатів, які мають свої закони) врешті-решт було створено окремий орган/структуру (агенція, центр, служба допомоги, служба підтримки, служба супроводу) (Бельгія, Нідерланди, Німеччина та ін.), що забезпечував фахову допомогу дітям та їхнім родинам, педагогам, які з ними працюють, від народження і до дорослого життя [1, 2]. Це було закономірним кроком, адже в системі

спеціальної освіти діти з порушеннями отримують переважну більшість психолого-педагогічних, корекційно-реабілітаційних та інших спеціальних послуг, необхідних для кожної категорії. Їхній освітній маршрут є сталим (спеціальний заклад освіти), що забезпечує і сталість надання таких послуг. Інтеграція осіб з порушеннями розвитку в масові освітні заклади змусила переглянути підходи щодо надання їм супровідних послуг в умовах освітніх закладів різних рівнів і форм підпорядкування, аби забезпечити належну підтримку проходження їх різними освітніми маршрутами.

Згадані країни пройшли ще один етап, що характеризувався створенням служб/центрів супроводу (медико-психолого-педагогічного, реабілітаційного та соціального) різних форм власності й відомчого підпорядкування, державних і громадських. Це спостерігається нині в Україні [2]. У багатьох країнах вони існують і досі, однак практично у всіх було створено державну структуру забезпечення супроводу, яка узгоджує діяльність різних галузей і відомств; сукупно охоплює всі функції, необхідні для налагодження цієї справи в межах національної системи освіти для всіх дітей і молоді, в тому числі з порушеннями розвитку.

Ці структури загалом створено на зразок так званої «моделі фахової підтримки», що характеризується Дж.Деплер, Т.Лорманом, У.Шармою більшою зосередженістю на діагнозі (категорії порушення) та відповідних до неї корекційно-реабілітаційних, психолого-педагогічних заходах, відповідальністю окремих фахівців за їх результативність. Ця модель ґрунтується на тому, що називають «розрізною спеціалізацією», тобто залученням до різних заходів супроводу найрізноманітніших фахівців і служб медичного, психолого-педагогічного, соціального та ін. профілів [4].

Водночас із дедалі ґрунтовнішою розробкою теоретичних аспектів інклюзії та напрацюванням практичного досвіду виявляється, що однієї лише фахової підтримки й супроводу дітей з порушеннями розвитку та їхніх родин недостатньо. Аби досягти монолітності освітнього простору, де кожен (в тому числі й особа з порушеннями розвитку) має змогу досягти максимального успіху й здобути якісну освіту, спектр послуг підтримки та супроводу слід поширити на всіх учасників освітнього процесу. На думку Дж.Деплер, Т.Лормана, У.Шарми та ін., – і на окремих педагогів, і освітні заклади загалом. Саме таке переосмислення допоміжних послуг спеціалістів та послуг системи супроводу мають братися до уваги й українськими фахівцями під час створення подібної організаційної структури [2, 4]. В цьому контексті провідні сучасні українські науковці (В.Засенко, В.Кобильченко, А.Колупаєва, Л.Коваль, С.Кульбіда, С.Литовченко, Т.Сак, Т.Скрипник, О.Таранченко, О.Федоренко та ін.) здійснюють низку теоретичних і прикладних досліджень, які створюють вагоме підґрунтя для структурно-функціональних змін в існуючій системі надання корекційно-реабілітаційних послуг дітям з порушеннями розвитку різних вікових груп та різних нозологій [2, 3].

Науково виважене проектування розвитку національної системи освіти осіб з порушеннями слуху на основі аналізу її генезису, прикладних досліджень у галузі спеціальної педагогіки, менеджменту освіти, суміжних галузях, документів щодо розробки науково обґрунтованої стратегії і тактики модернізації освітньої галузі, досвіду науки і освітньої практики зарубіжних країн дають змогу окреслити нові можливості вдосконалення, реформатування, розширення її структури та функцій.

В якості ключової структури в цій системі нам вбачається за необхідне створення мережі служб супроводу. Така служба має організовуватися в кожному освітньому окрузі на основі вже функціонуючих психолого-медико-педагогічних консультацій, мережа яких доволі розгалужена в Україні [1, 2, 3]. Доцільність територіального поділу не за обласним принципом, а саме на освітні округи, віднедавна обговорюють як практики, так і освітянські відомства. Окружна служба супроводу матиме змогу охопити всіх дітей певної місцевості та раціонально розподілити кадрові ресурси для задоволення потреб населення.

Головними її функціями мають бути: міжгалузеве координування та узгодження взаємодії ключових відомств (міністерств охорони здоров'я, освіти і науки, соціального захисту); комплексне регулювання міжструктурної діяльності (закладів, організацій,

установ); ведення баз даних щодо осіб з порушеннями розвитку; закладів, організацій, установ, які надають медичні, освітні, соціальні та інші види послуг; надання спектра послуг супроводу чи делегування таких послуг іншим структурам з подальшим моніторингом щодо їх надання; забезпечення наступності та неперервності послуг супроводу; здійснення діагностики й постійного діагностичного моніторингу суб'єктів супроводу; визначення спектра послуг супроводу відповідно до виявлених особливих потреб та віку суб'єкта; забезпечення та моніторинг програм раннього втручання; визначення можливих освітніх маршрутів суб'єктів (центри, дитячі садки, школи тощо); діагностико-консультативні послуги; психолого-корекційні та психолого-реабілітаційні; послуги медико-реабілітаційні послуги; профдіагностичні та профреабілітаційні; послуги соціальної реабілітації; навчально-просвітницька діяльність щодо суб'єктів супроводу (педагогів, вихователів, батьків).

Зважаючи на те, що порушення слуху – це не суто медична, а й соціальна проблема, для її вирішення необхідна цілеспрямована державна підтримка, координація зусиль усіх причетних до цього відомств та їх структур. Основною умовою ефективної реабілітації та забезпечення належних умов для розвитку й навчання, соціальної комунікації осіб з порушеннями слуху є сучасна діагностична апаратура, слухові апарати, кохлеарні імпланти тощо.

Світовий досвід свідчить, що забезпечення раннього виявлення порушень слуху, адекватного лікування та реабілітації можна вважати довготривалими інвестиціями, які дають змогу навіть отримати економічну вигоду в майбутньому [2, 4]. Проведення ехоскринінгу новонароджених з подальшим відповідним обстеженням глухих та слабочуючих дітей і забезпечення після слухопротезування або кохлеарної імплантації адекватної ранньої реабілітації (з 3–6-місячного віку) дає змогу у переважній більшості випадків досягти позитивних результатів. Ці діти зможуть навчатися в загальноосвітній школі, вищому навчальному закладі, матимуть можливість повною мірою інтегруватися в суспільство. Варто зазначити, що в США та Канаді, у більшості країн Євросоюзу, де проводяться спеціальні обстеження всіх новонароджених, запроваджено обов'язковий ехоскринінг. Сучасна апаратура для реєстрації отоакустичної емісії (ОАЕ) або слухової реакції стовбура головного мозку (ABR) уможливує проведення дослідження стану слуху в немовлят уже через 3 години після народження.

Тож доцільним вбачається: створити й забезпечити функціонування державного реєстру осіб з порушеннями слуху; запровадити програму скринінгу новонароджених для раннього виявлення порушень слуху; запровадити системний підхід до діагностики, лікування та реабілітації осіб з порушеннями слуху, забезпечити сучасні стандарти надання медичної допомоги; устаткувати заклади охорони здоров'я необхідним обладнанням для діагностики, лікування та реабілітації осіб цієї категорії; віднайти можливості закупівлі засобів реабілітації (слухових апаратів та кохлеарних імплантів) за кошти державного та місцевих бюджетів [5].

Поступове впровадження цих заходів дасть змогу створити систему ранньої діагностики вроджених порушень слуху в пологових будинках України, а відтак – суттєво підвищити виявлення порушень слуху у новонароджених і вчасно розпочати програми раннього втручання, що в разі покращить розвиток дитини, а згодом і навчання; сприяти інтеграції та реінтеграції в суспільство осіб з порушеннями слуху; забезпечити вчасне лікування та реабілітацію таких дітлахів; збільшити можливості щодо вчасного й адекватного слухопротезування (слуховими апаратами та кохлеарними імплантами); зменшити витрати на організацію й утримання спеціальних дошкільних і шкільних закладів (груп, класів) для дітей з порушеннями слуху внаслідок зменшення необхідності в них; забезпечити організацію довготривалого спостереження, проведення досліджень, розробку та впровадження стандартів супроводу осіб, які мають порушення слуху; зменшити втрати, зумовлені тимчасовою та стійкою працевдатністю внаслідок погіршення стану слуху.

Пріоритетними мають стати й програми раннього розвитку/програми раннього втручання («early intervention»), що поширилися в США та країнах Європи ще у 70-ті роки

XX ст. [6]. Загалом ці програми мають на меті діяльність за такими напрямками: оцінювання рівня розвитку дитини; організація розвивального середовища, розвиток і корекція всіх сфер (зорового, слухового сприйняття, предметних дій, розвиток передумов розуміння мовлення й активного мовлення, емоційного та розумового розвитку, соціальних навичок, виявлення спеціальних освітніх потреб з огляду на певні порушення розвитку), а також соціальний та психологічний супровід дитини та її родини, консультування батьків, їх спеціальне навчання; координування певних видів допомоги, необхідної дитині та родині тощо.

Загалом раннє втручання/корекція може: запобігти подальшим ускладненням у разі запровадження відповідної терапії, слухопротезування, допомоги сурдопедагога та логопеда; посилити результати корекційних заходів; подолати/послабити порушення або певним чином полегшити стан дитини; створити можливість для хорошого старту для розвитку слухового сприймання, розвитку мовлення, мислення, інших необхідних навичок; сприяти позитивному ставленню дитини до оточення та, відповідно, оточення до неї; створити почуття турботи та емпатії.

В Україні окремі організації практикують ранню допомогу дітям різних категорій. Водночас її не можна охарактеризувати як поширену та системну. Загалом такі програми раннього втручання вивірені практикою багатьох країн з точки зору економічної та гуманістичної доцільності. Тож, запровадження в якості обов'язкової системи раннього розвитку (на державному рівні) із забезпеченням її методиками комплексної допомоги, можна вважати першочерговим завданням для розбудови національної системи освіти осіб з порушеннями слуху в Україні. Проте варто застерегти, що розбудова нової системи в жодному разі не має стати причиною відмови від уже існуючих закладів, які надають ранню допомогу. Вони можуть стати її прообразом, своєрідним підмурівком, і поступово мають влитися в загальнодержавну службу ранньої допомоги, відповідним чином реорганізуючись.

Вочевидь, можливі зміни в структурі національної системи освіти осіб з порушеннями слуху – створення закладів нових типів, в тому числі й інклюзивних, надання існуючим закладам спеціальної освіти нових функцій (надання допомоги дітям та їхнім сім'ям в різних сферах, консультативні, тренінгові, ресурсні центри тощо) – дадуть змогу сформувати якісно новий механізм взаємодії загальноосвітніх і спеціальних навчальних закладів, оптимізувати діяльність вже існуючих освітніх закладів, забезпечити більшості дітей з порушеннями слуху варіативність освітніх маршрутів та ранню інтеграцію в колективи однолітків з типовим розвитком, враховуючи індивідуальні можливості й особливості кожної дитини.

Визнаючи перспективність закладів нового типу, недопустимо руйнувати систему спеціальної освіти, яка вже сформувалася і діяла упродовж десятиліть. Паралельно зі створенням нових закладів важливо удосконалювати вже існуючі, надаючи їм нових функцій, розбудовуючи якісно нову взаємодію спеціальних та загальноосвітніх закладів. Межі між масовими і спеціальними закладами мають стати прозорими, щоб кожна дитина з порушеннями слуху мала змогу реалізувати своє право на освіту в будь-якому типі освітнього закладу й отримати якісну освіту та необхідну спеціальну підтримку для досягнення максимальних результатів.

Нові завдання перед спеціальними школами для дітей з порушеннями слуху зумовлені не лише оновленням змісту освіти, новими державними стандартами тощо, а й інклюзивними тенденціями. Спеціальні школи мають трансформуватися таким чином, аби стати багатофункціональними та виступати ресурсними центрами для загальноосвітніх шкіл і їх педагогів, учнів та батьків. Маючи у своєму арсеналі практичний досвід, матеріальні (спеціальну техніку, апаратуру, комп'ютерні програми тощо) та кадрові ресурси, вони можуть також забезпечувати загальноосвітні заклади специфічними матеріалами і методами викладання; проводити спеціальні індивідуальні заняття з розвитку слухового сприймання та мовлення; штатні психологи спеціальних шкіл можуть надавати допомогу як дитині з порушеннями слуху, котра навчається в масовому закладі, так і педагогам, класу.

Поширеною формою роботи в багатьох країнах заходу і Північної Америки є так зване спільне/командне викладання, своєрідна форма одночасної співпраці викладача масової та спеціальної школи на уроці [4, 6]. Ситуація, яка наразі склалася в Україні, з

тенденцією до скорочення контингенту учнів у спеціальних освітніх закладах, викликає у педагогів цих шкіл відчуття тривоги (чи потрібні мої фахові знання, чи не закриють школу тощо). Ці побоювання закономірні, але невиправдані, адже кількість дітей з порушеннями слуху в популяції дитячого населення України не зменшується (близько 20% від усіх дітей з порушеннями психофізичного розвитку), тож досвід і практичні вміння сурдистів матимуть попит й надалі. Одначе формат надання фахової допомоги дітям з порушеннями слуху, режим їх забезпечення певною мірою змінюватиметься.

Чимало країн Центральної та Східної Європи, які мали аналогічні до нашої системи спеціальної освіти осіб з порушеннями слуху (вочевидь, і близькі стартові умови), вже прийняли нові функції таких закладів освіти, а спеціальні педагоги – нові ролі. Так, наприклад, в Угорщині спеціальні школи стали «Об'єднаними спеціалізованими центрами освіти», що водночас виконують традиційні функції – навчають дітей з порушеннями розвитку, а також і функції ресурсного центру («мобільні» вчителі надають підтримку й консультації в загальноосвітніх школах, дитячих садках, допомагають батькам у програмах раннього втручання тощо) [7].

У Чехії наразі можна спостерігати ще одну цікаву форму трансформації спеціальних освітніх закладів – це так звана зворотна інтеграція. Йдеться про те, що всі спеціальні школи мають офіційний дозвіл навчати дітей, які не мають порушень розвитку (до 25% від усіх учнів закладу). Для України це може бути прийнятним для тих спеціальних закладів освіти, які надають ценову освіту і знаходяться в малих містечках чи селах [2]. Окрім цього, у Чехії спеціальні школи мають у своїй структурі й спеціальні освітні центри для молоді, фахівці яких забезпечують діагностику, спеціальні заняття, психотерапевтичні послуги, допомагають педагогам під час складання індивідуальних планів тощо [2].

Вочевидь, ці тенденції дедалі більше ширитимуться і в Україні, адже за даними Організації Економічної Співпраці та Розвитку, що тісно співпрацює з ЮНЕСКО, ЄВРОСТАТОМ, Центром освітніх досліджень та інновацій, наприклад, в Німеччині, Бельгії, Голландії наразі лише 3% дітей віком від 5 до 17 років навчаються у спеціальних закладах освіти; у Великобританії та Швеції – 2%, а загалом у половині країн, що входять до Організації Економічної Співпраці та Розвитку, таких дітей 1%. Переважно такі показники є результатом раннього виявлення, належної діагностики порушень, широкого охоплення дитячого населення програмами раннього втручання й інтенсивної корекційно-реабілітаційної роботи фахівців у дошкільний період [2].

В Україні нині функціонує чимало освітніх закладів і центрів, які надають освітні послуги дітям з порушеннями слуху та їхнім родинам, і які мають унікальний досвід практичної роботи. Їх досвід може і має поширюватися в освіті осіб з порушеннями слуху, а також систему масової освіти для надання та забезпечення особливих освітніх потреб дітей цієї категорії в умовах навчальних закладів різних типів.

Наразі можна констатувати, що певні заходи в напрямі реалізації цих завдань вже відбуваються. Міністерство освіти і науки України активніше долучається до трансформування системи спеціальної освіти, відгукується на ініціативи щодо удосконалення законодавчої бази. Хоча й досі не простежується належна комплексність у вирішенні багатьох завдань, оскільки інтереси дітей, що потребують спеціальних підходів у навчанні, мають забезпечуватися кількома відомствами: Міністерством охорони здоров'я, Міністерством освіти і науки, Міністерством соціальної політики, Міністерством фінансів тощо.

Завдяки інноваційним ініціативам та дослідженням кількох груп науковців розгорнулася концептуальна наукова робота, яка може стати системною, базовою щодо нових підходів в окремих напрямках спеціальної освіти (В.Засенко, А.Колупаєва, С.Кульбіда, Т.Сак, Т.Скрипник, О.Таранченко та ін.). Такі завдання потребують проведення фундаментальних порівняльних, пролонгованих досліджень у різних напрямках сурдопедагогіки та сурдопсихології, менеджменту освіти, в суміжних галузях тощо. Водночас напрацювання вітчизняних науковців і практиків-сурдопедагогів, а також досвід зарубіжних країн, поданий через призму розуміння сучасних запитів педагогічної науки та

практичної освіти в Україні, вдосконалення техніки і нових технологій може стати вагомим підґрунтям для здійснення інноваційних кроків у подальшій розбудові національної системи освіти осіб з порушеннями слуху.

Література:

1. Kolupayeva A., Taranchenko O., Danilavichute E. (2014), Special Education Today in Ukraine, in Anthony F. Rotatori, Jeffrey P. Bakken, Sandra Burkhardt, Festus E. Obiakor, Umesh Sharma (ed.) Special Education International Perspectives: Practices Across the Globe (Advances in Special Education, Volume 28) Emerald Group Publishing Limited, pp. 311 – 351.
2. Таранченко О.М. Розвиток системи освіти осіб з порушеннями слуху в контексті поступу вітчизняної науки та практики: монографія / О.М. Таранченко. – К. : О.Т. Ростунов, 2013. – 483 с.
3. Концепція розвитку системи освіти осіб з порушеннями слуху в Україні (проект) / О.Федоренко, О. Таранченко // Особлива дитина : навчання і виховання. – № 1(73). – 2015. – С. 26 – 33.
4. Deppeler, J., Harvey, D. & Loreman, T. (2005). Inclusive Education A practical guide to supporting diversity in the classroom. New York: RoutledgeFalmer
5. Концепція Державної програми "Слух" на 2008 – 2012 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20080521_0.html
6. Services for Children with Disabilities in European Countries. A report based on a meeting organized by The European Academy of Childhood Disability with support from HELIOS II / [edited by Helen McConachie, Diane Smyth, Martin Bax] // Developmental Medicine & Child Neurology. – October 1997. – Vol. 39. – Supplement № 76.
7. Services for Children with Disabilities in European Countries. A report based on a meeting organized by The European Academy of Childhood Disability with support from HELIOS II / [edited by Helen McConachie, Diane Smyth, Martin Bax] // Developmental Medicine & Child Neurology. – October 1997. – Vol. 39. – Supplement № 76.

УДК 376-056.263]:373.3.091.3

Федоренко О.Ф.

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ШКОЛЯРІВ ЗІ ЗНИЖЕНИМ СЛУХОМ В КОНТЕКСТІ ПОШИРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ПАРАДИГМИ

У статті представлено результати міждисциплінарного аналізу зарубіжних і вітчизняних психолого-педагогічних досліджень щодо особливостей реалізації інклюзивної форми навчання для школярів з порушеннями слуху.

Ключові слова: порушення слуху, інклюзивні умови навчання, особливі освітні потреби.

Федоренко О.Ф.

ОСОБЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ СЛАБОСЛЫШАЮЩИХ ШКОЛЬНИКОВ В КОНТЕКСТЕ РАСПРОСТРАНЕНИЯ ИНКЛЮЗИВНОГО ПАРАДИГМЫ

В статье представлены результаты междисциплинарного анализа зарубежных и отечественных психолого-педагогических исследований об особенностях реализации инклюзивной формы обучения для школьников с нарушениями слуха.

Ключевые слова: нарушение слуха, инклюзивные условия обучения, особые образовательные потребности.

Oksana Fedorenko

FEATURES OF TEACHING STUDENTS WITH HEARING IN THE CONTEXT OF EXPANDING INCLUSIVE PARADIGM

This article to identify and explain special educational needs of lower secondary students with hearing impairments arising in inclusive education environment, such as: the hearing need, i.e. the need to access auditory information as a way for lower secondary students with hearing impairments to receive, broaden and clarify knowledge and understandings of the world; the language and speaking need, i.e. the need to express themselves through language and speaking means that can be understood by others; the general learning need, i.e. the need for opportunities for effective independent learning; the social inclusion need, i.e. the need to be